

KULTUREN

Oppmanna 4:16

Perstorps kapell

Kristianstad kommun, Skåne

Antikvarisk medverkan 2018

Innehåll

Inledning	2
Administrativa uppgifter.....	2
Byggnadshistorik.....	2
Dokumentation före åtgärder.....	3
Genomförda arbeten	6
Iakttagelser under arbetet.....	7
Referenser.....	11
Bilagor	11

Inledning

Under sommaren och hösten 2018 har fönstren på Perstorps kapell renoverats. Arbena har omfattat utvändig ommålning av samtliga fönsterbågar och karmar på huvudbyggnaden.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen dnr: 434-27674-2017

Fastighetsbeteckning: Oppmanna 4:16

Kommun: Kristianstad

Bygghandlingar: Offert 2017-10-07, bidragsbeslut 2018-03-02

Fastighetsägare: Isabelle Harrison

Byggledning: Christian Bertilsson Annedals gård, Kristianstad

Entreprenörer: Christian Bertilsson Annedals gård, Kristianstad

Antikvarisk medverkan: Erik Blomqvist, Kulturen

Startdatum: 2018-05-24

Slutmöte: 2018-09-12

Byggnadshistorik

Perstorps kapell ligger ett par kilometer nordost om Arkelstorp. Byggnaden är uppförd 1860, byggd i mackeleringsteknik (lera som gjutits i träformar), och är ett av de äldsta bevarade baptistkapellen i Sverige. Till kapellet hör även predikantens bostadshus och uthus uppförda 1895. Sedan 2016 ägs kapellet av en privatperson. En större fönsterrenovering skedde som senast för ett tiotal år sedan.

Dokumentation före åtgärder

Fönsterkarmar:

Vid startmötet konstaterades att samtliga korsposter har bytts ut någon gång under mitten/ slutet av 1900-talet men att karmarna runt om kan vara ursprungliga. Två fönsterkarmar på ovanvåningen på södra gaveln är bytta i sin helhet. Korsposterna är inte infogade i karmen på traditionellt vis och saknar profilering.

Fönster med den utbytta korsposten utan profilering.

Karm på ovanvåning bytt i sin helhet (IV¹).

Bågar

De äldsta fönsterbågarna är smäckra och profilerade invändigt med en kvartstavsprofil. Några bågar är utbytta och har en enklare profilering. Generellt saknar de små övre fönstren gångjärn och är istället fastsatta med hästkosöm utifrån. Bland övriga fönsterluffer är det i huvudsak endast den ena fönsterbågen som är öppningsbar. Stängnings och vädringsbeslag är handsmidda varpor. På de öppningsbara bågarna finns minst två olika varianter av smidda beslag, delvis med rundade avslut och delvis med fasade avslut. Beslagen är fastsatta med smidd spik.

Olika varianter av hörnjärn samt de skarvade fönsterblecken.

Stängningsbeslag av smidda varpor. Högra spröjsen utbytt med en avvikande profil.

Kittet sitter dåligt generellt. Den järnoxidröda linoljefärgen kriter. Gamla färglager

verkar generellt tagits bort förra gången fönstren renoverades för uppskattningsvis 10 år sedan. Nuvarande måleri är tunt och har spruckit i nederkant på bågarna. Några av hörnjärnen var målade med blymönja. Fönsterblecken är nyligen utbytta. De är utförda på traditionellt sätt med ihopfalsade 60cm långa plåtar med en enkel kantbock. De sitter spikade mot karmen och sluter väl an på samtliga fönster. De är förzinkade och inte målade.

Ytterdörrar och dörrkarmar

Entrédörrarna åt väster är pardörrar, utbytta under 1900-talets slut, och utformade med en profilerad panel i fiskbensmönster och ett överljus med två stående spröjsar.

Trycken och nyckelskyltar i hamrad metall. Färgen utvändigt väldigt avflagad.

Genomförda arbeten

Bågarna och gångjärnen har justerats för att fönsterbågarna ska vara lätta att öppna och sluta någorlunda tätt. Bågar och karmar har torrskrapats och slipats med oscillerande slip. Befintliga färglager var mycket tunna och därför behövdes ingen färg värmas av. Löst sittande gångjärn och hörnjärn har tagits bort, lagts i syralösning och målats med järnmönja. Endast en trälagning har behövts och det på en spröjs på fönster IV (se numrering i bilaga). Löst sittande kitt har avlägsnats och ersatts med nytt linoljekitt från Dana lim. Kittfalsen där rutor plockats ut har schellackerats före kittning. Sex trasiga rutor har bytts mot så kallat *Kulturglas* vilket bedömdes varsamt gentemot de tidigare munblåsta glasen. Till fönster VI^I och VIII^I har gamla glas från de större bågarna på nedervåningen använts (två bytta glas). Några glas med mindre skador har sparats då de bedöms ha tillräcklig funktion. Dörrarna har skrapats och målats och inte varit i behov av trälagningar. All gammal utvändig färg har troligtvis skrapats bort förra gången fönstren renoverades. Därav har inga tydliga gamla färglager och tidigare kulörer kunnat iakttas under projektet. Fönstren målades i kulör NCS S 5731-Y78R vilken bedömdes vara lika befintlig röd kulör (Järnmönja från Ottosson färgmakeri AB).

Material:

Kitt: Linoljekitt från *Danalim*.

Limning: *Casco* vitlim

Glas: Kulturglas ifrån *Ryds*.

Färg: *Ottosson färgmakeri AB*, grundning 50% vit titan zink + 50% rå linolja, slutstrykning i tre lager med NCS S 5731-Y78R

Iakttagelser under arbetet

De övre bågarna på västra gaveln (fönster X) satt monterade på fel håll (vridet 90 grader). Under renoveringen försökte man vända bågarna, men det bedömdes innebära för stora ingrepp i bågen för att det skulle vara motiverat att åtgärda. De har därför lämnats som befintligt vilket inte har någon större teknisk betydelse. Färgen är på vissa ställen flammig (ojämn glans), detta trots att fönster och dörrar enligt entreprenören strukits totalt fyra gånger (grundfärg + tre gånger med slutsrykningsfärg). De glansiga ytorna bör dock mattas ned ganska fort och göra ytorna mindre flammiga. Fastighetsägaren har inte haft anmärkningar på målningsarbetet.

Fönster XI med felvända övre bågar. Grundmålade med vit grundfärg.

Bild på fönster II efter utförd renovering.

Dörr II efter utförd renovering.

Övrigt

Stort putsbortfall finns på södra gaveln där ytputsen fallit bort. Detta bör åtgärdas omgående för att inte riskera att vatten tränger in i lerkonstruktionen.

Putsbortfall åt söder.

Referenser

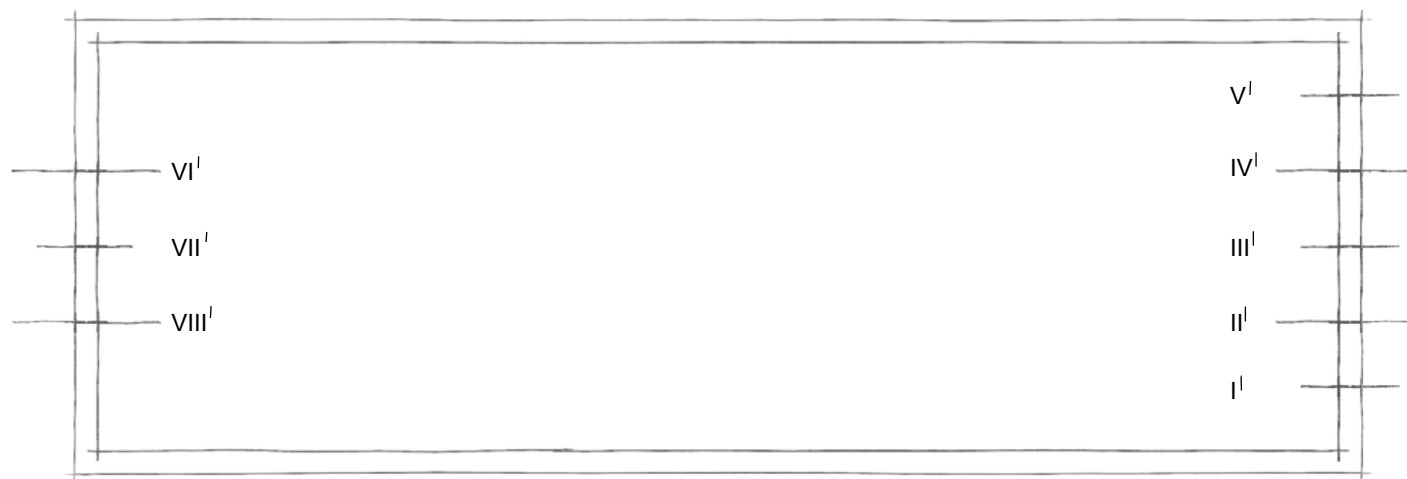
Länsstyrelsen Skåne. Perstorps kapell. <https://www.lansstyrelsen.se/skane/besok-och-upptack/byggnadsminnen/perstorps-kapell.html>

Bilagor

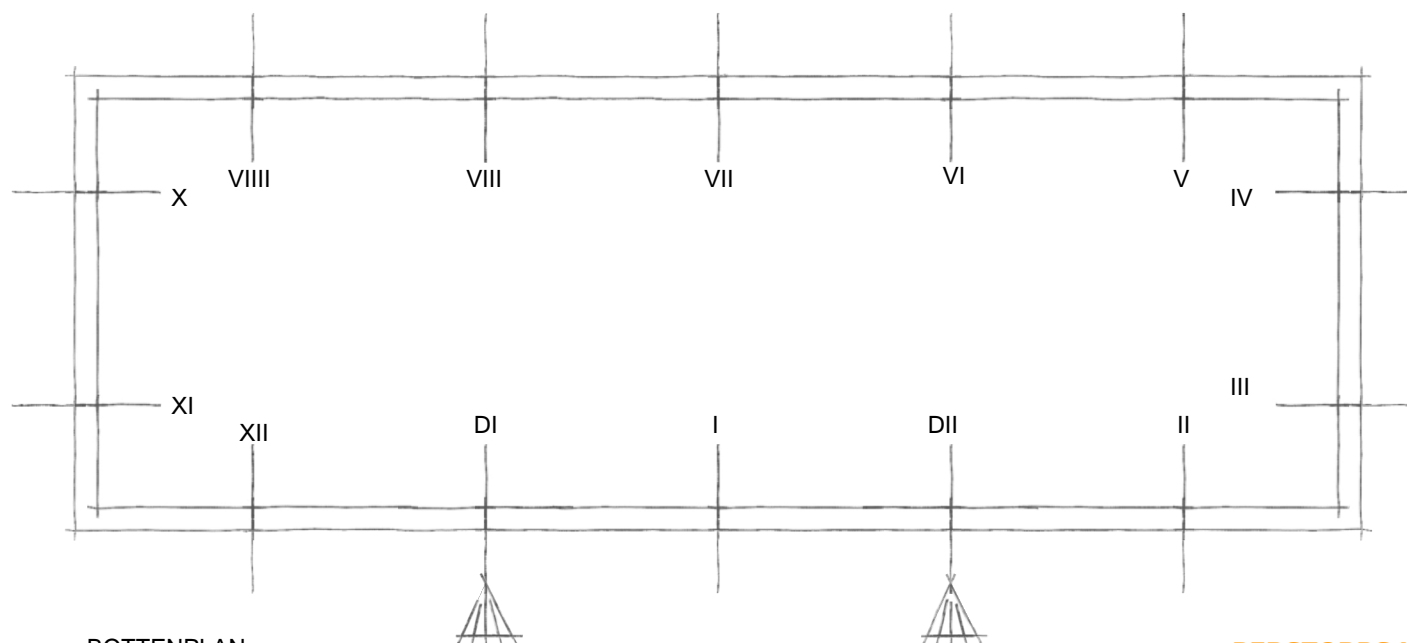
1. Planskiss med dörr- och fönsternummering 2018-05-31

-- FÖNSTERRENOVERING 2018--

DÖRR- OCH FÖNSTERNUMRERING

VINDSPLAN

BOTTENPLAN

PERSTORPS KAPELL PLANSKISS

2018-05-31

F
01